

СЬОГОДЕННЯ КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Розвитку філологічної освіти на Полтавщині сприяє кафедра української мови Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Як свідчить її очільник упродовж 1989–2015 рр. проф. Микола Іванович Степаненко, «точних відомостей про рік створення кафедри української мови виявити не вдалося. Фрагментарні дані архівів та опублікованих матеріалів лише в загальних рисах відтворюють історію становлення цього підрозділу» навчального закладу. Відомо, що вчительський інститут, який розпочав свою діяльність у 1914 році в Полтаві, не мав поділу на кафедри. Викладали філологічні дисципліни на початку минулого століття видатні словесники Ф. В. Лисогорський, О. А. Левитський, В. О. Щепотьєв, Г. Г. Ващенко, О. Т. Бузинський, С. М. Кульбакін та ін. Кваліфікацію «Учитель української мови і літератури» здобули тисячі випускників цього вищого закладу. З-поміж найзнаковіших персоналій в історії нашого краю – відомі педагоги К. О. Ходосов, В. О. Сухомлинський, учені Г. П. Півторак, О. К. Безпояско, письменники Анатолій Костенко, Борис Харчук, Леонід Бразов, Яків Шутько. Тож можна впевнено стверджувати, що кафедра української мови вже відсвяткувала свій славний сторічний ювілей.

Сучасна кафедра української мови визнана фахівцями одним із найкращих науково-дослідницьких колективів відповідної галузі в Україні. Вона об'єднує 12 викладачів-однодумців, які досконало вивчають різні царини вітчизняної лінгвістики: фонетику, фонологію, фоностилістику, лексикологію, словотвір, морфологію, синтаксис, стилістику тексту, функційну граматику, соціолінгвістику, лінгвопрагматику, лінгводидактику.

Наукова верхівка кафедри – відомі українські мовознавці.

Завідувач кафедри – [Павлова Ірина Григорівна](#), кандидат філологічних наук, доцент, авторка значної кількості праць з лексикології та стилістики сучасної української мови, що вийшли у світ в Україні та за кордоном, програм навчальних дисциплін для студентів-філологів та журналістів, голова журі заключних етапів всеукраїнських олімпіад для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації, голова журі міського етапу та член журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів (МАН). Нагороджена грамотами Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації.

[Степаненко Микола Іванович](#) – доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, член Національної спілки журналістів України, Національної спілки письменників України, лауреат міжнародних премій – імені Івана Кошелівця, Ліги українських меценатів імені Дмитра Нитченка, Державної премії імені Олеса Гончара, всеукраїнських премій – імені Івана Огієнка, Бориса Грінченка, Петра Василенка, Олени Пчілки, крайових премій – імені Івана Котляревського, Панаса Мирного, Володимира Малика, Самійла Величка, Валер'яна Підмогильного, премії журналу «Добромисл», премії конкурсу на кращий підручник, монографію, навчальний посібник, який щорічно проводить Академія наук вищої освіти України у номінації «Монографії», а також лауреат журналу «Дивосвіт» (у жанрі мовознавство), загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» в номінації «На видноті всього світу». Учений має почесні звання академіка Академії наук вищої освіти України, заслуженого діяча науки і техніки України та нагороди: нагрудні знаки Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України», «Петро Могила», академічну нагороду Ярослава Мудрого, знак Національної академії педагогічних наук України «К. Д. Ушинський», медаль Національної академії педагогічних наук України «Григорій Сковорода», пам'ятну медаль Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини імені Олеса Гончара «За благодійність та доброту у відтворенні»

втрачених святинь», Золоту медаль української журналістики, медаль Святого Володимира (Академія наук вищої освіти України), орден Святого Миколая Чудотворця Української православної церкви Київського патріархату, ювілейну відзнаку «200 років з Дня народження Т. Г. Шевченка».

Проф. Степаненко М. І. бере участь в атестації науково-педагогічних кадрів України, опонуючи на захистах кандидатських і докторських дисертацій. Він – член спеціалізованих учених рад (Інститут української мови НАН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди).

Микола Іванович – автор близько 600 наукових праць, з-поміж яких монографії, підручники, навчальні посібники, словники, довідники, статті. Він – учений із широким дослідницьким діапазоном, основними напрямками його наукової діяльності є мовознавчий, літературознавчий, лінгводидактичний, краєзнавчий, лінгвокультурологічний, лексикографічний.

Українець Людмила Федорівна – доктор філологічних наук, професор, відома дослідниця в галузі фонетистики. Нагороджена грамотами Національної академії педагогічних наук України, Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації, Полтавської обласної ради, Виконавчого комітету Полтавської міської ради. Як провідний науковець кафедри, підтримує творчі контакти з українознавчими центрами в Україні та за кордоном, бере активну участь у наукових конференціях за межами України (Польща, Угорщина). Голова журі заключних етапів всеукраїнських студентських олімпіад.

Багатогранний фаховий портрет кафедри щедро доповнюють й інші її представники: Ніколашина Тетяна Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент, нагороджена грамотами Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Полтавської державної адміністрації, Полтавської обласної ради, Виконавчого комітету Полтавської міської ради; Педченко Світлана Олександрівна – кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету, голова журі заключних етапів всеукраїнських олімпіад для студентів педагогічних коледжів, член журі міського етапу та голова журі обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів (МАН), нагороджена грамотою Міністерства освіти і науки України; Галаур Світлана Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент, голова журі заключних етапів всеукраїнських олімпіад для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації, нагороджена грамотою Міністерства освіти і науки України; Лукаш Наталія Миколаївна – кандидат філологічних наук, асистент, заступник декана з наукової роботи факультету філології та журналістики; Шрамко Руслана Григорівна – кандидат філологічних наук, асистент, голова ради молодих учених ПНПУ імені В. Г. Короленка; Дейна Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, асистент, заступник декана з виховної роботи. Їхні здобутки – то щоденна кропітка праця – підготовка кандидатських дисертацій, активна участь у вітчизняних та закордонних конференціях з проблем лінгвістики й мовної освіти, публікування результатів досліджень у фахових, наукометричних виданнях, укладання комплектів науково-методичної, довідкової літератури нового покоління з мовознавчих, мовно-методичних дисциплін для студентів, учителів, учнів, фахівців нефілологічного профілю, зокрема й на електронних носіях, організація та проведення мовних конкурсів, олімпіад. Наголосимо й на тому, що колектив кафедри нагороджений подячними дипломами Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика за подвижництво й вагомий внесок у справу відродження української мови, культури, духовності від Ліги українських меценатів та грамотами Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка за організацію і проведення II (заключного) туру Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Українська мова і література».

Кафедра є осередком мовно-професійної підготовки студентів-бакалаврів, спеціалістів, магістрів. Навчальна діяльність викладачів зорієнтована на глибоку диференціацію та індивідуалізацію освітнього процесу, створення і впровадження інноваційних педагогічних технологій, удосконалення робочих навчальних програм із посиленням їхньої практичної професійної спрямованості, утвердження європейської освіти. Професорсько-викладацький склад кафедри забезпечує курси сучасної української літературної мови та її історії, української мови за професійним спрямуванням, діалектології, стилістики, лінгвістичного аналізу художнього тексту, лінгвістичного розбору у школі та ВНЗ, шрифтознавства, старослов'янської мови, а також спецкурсів з актуальних проблем сучасного мовознавства.

Кафедра є центром і науково-дослідницької діяльності студентів. Викладачі – керівники курсових робіт з української мови, куратори напряму підготовки – стимулюють студентів до виконання перспективних досліджень у різних галузях мовознавства. На кафедрі функціонують наукові гуртки «Філолог», «Лінгвіст», «Актуальні проблеми граматики» та проблемно-пошукові групи «Евфонія сучасної української літературної мови», «Системні зв'язки на лексико-граматичному рівні», «Семантико-функційні виміри сучасної лінгвістики», «Слово та його системні зв'язки на синтаксичному рівні», «Українська мова в текстах різних стилів», «Актуальні проблеми теорії мови», «Інноваційні підходи до навчання української мови в школах різних типів», метою яких є формування в студентів професійної готовності до майбутньої фахової діяльності, розвиток дослідницького мислення, творчої активності. Студенти залюбки відвідують засідання проблемно-пошукових груп та наукових гуртків, охоче беруть участь у студентських наукових конференціях, семінарах, організованих на факультеті, в університеті, демонструють власні наукові досягнення і за межами рідного навчального закладу. Результатом успішної наукової діяльності є і підготовка до друку студентських статей, як одноосібних, так і у співавторстві з науковим керівником.

Робота з філологічно обдарованою молоддю для викладачів кафедри – важливий компонент їхньої професійної діяльності. Знайти креативних, енергійних, активних людей у великій сім'ї факультету філології та журналістики, допомогти їм здобути блискучі перемоги у всеукраїнських студентських олімпіадах та конкурсах – ці завдання ставлять перед собою викладачі кафедри щорічно й успішно з ними справляються. Рясно вродило філологами-переможцями з полтавського педагогічного в заключних турах Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, у заключних турах Всеукраїнської студентської олімпіади зі спеціальності «Українська мова і література», в обласних турах Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, у міських конкурсах есе.

Кращі випускники факультету філології та журналістики отримують рекомендації щодо вступу в аспірантуру й докторантуру, які діють при кафедрі. Скажемо більше, тут сформувалася навіть наукова школа, очолювана професором Миколою Івановичем Степаненком. Основним її завданням є розробка актуальних питань структурного, семантичного та функційного синтаксису.

Примітною є і методична діяльність кафедри. Цей структурний підрозділ університету – активний організатор, співорганізатор, учасник методичних семінарів для викладачів, учителів та студентів. Традиційними для викладачів кафедри є індивідуальна робота з обдарованими учнями загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв м. Полтави та Полтавської області (проф. Українець Л. Ф., доц. Павлова І. Г., доц. Педченко С. О., доц. Галаур С. П.), лекційно-практичні заняття для учасників МАН України на базі навчально-оздоровчого комплексу «Ерудит» при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (с. Потоки Кременчуцького району) (доц. Педченко С. О.), для учасників Всеукраїнської олімпіади з української мови та літератури на базі загальноосвітніх шкіл, гімназій м. Полтави (доц. Павлова І. Г., доц. Педченко С. О., доц. Галаур С. П.). Надзвичайно приємно викладачам бачити на студентських лавах

факультету філології та журналістики своїх учорапніх вихованців – переможців учнівських конкурсів та олімпіад з української мови і літератури. А що життєвий шлях моволобця – цікавий та багатогранний, охоче вам може розповісти хоча б і студентка Гордівська Ірина, володарка диплома II ступеня на заключному етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів (МАН).

Викладачі кафедри є постійними консультантами з питань сучасної української літературної мови й культури мови для працівників закладів виконавчої влади, прокуратури, фіскальної служби, представників громадських організацій. Важливе доручення виконує доц. Ніколашина Т. І., яка є членом комісії з питань найменування та перейменування елементів міського середовища та інфраструктури, увічнення пам'яті осіб та подій, комісії з визначення рівня володіння українською мовою, що працюють при Полтавському міськвиконкомі. Проф. Степаненко М. І. постійно читає лекції для вчителів на курсах підвищення кваліфікації при Полтавському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського. Він – організатор всеукраїнських та міжнародних освітніх проєктів, чи не найактивніший учасник літературно-мовних заходів, що проводяться в Полтаві й поза її межами. Полтавській громаді відомі сотні його науково-просвітницьких передач на обласному, всеукраїнському радіо та телебаченні, з-поміж яких найпопулярнішими є «Сторінками щоденників Олесея Гончара», «Храми муз поетів на Полтавщині», «Діалоги», рубрики «Слово рідне», «Плекаймо рідне слово». Виступи професора перед широким загалом пересічних і непересічних українців чи то в ефірному просторі, чи то в реальному під час громадських зібрань задля пошанування знакових віх культурно-мистецького розвою країни – це потужний інтелектуальний посил великого достойника рідної землі, що доносить силу й багатство рідного слова, опікується його утвердженням у різних сферах суспільного життя. У нього чимало щирих шанувальників, які приходять до відомого професора на розмову або звертаються листовно. Прочитуємо одне тепле послання від захопленої талантом ученого прихильниці: «Добрий день і доброго здоров'я Вам, Миколо Івановичу! Слухала по радіо з Полтави Вашу передачу із щоденника О. Т. Гончара і вирішила Вам подякувати листом, низько уклонитися до самої святої землі, за Ваш талант, мудрість, енергію як великого вченого, педагога, заслуженого діяча науки, культури, достойного сина Полтавщини та й цілої України. <...> Ваше слово доступне, повчальне, лагідне, розумне. Дякую і буду дякувати, згадуватиму Вас довго-довго, і той Ваш святковий голос у ефірі на всю Полтавщину <...> Шановний Миколо Івановичу! Сійте зернята <...> таланту, мудрості і совісті, <...> вони проростають і колосяться».

Викладачі кафедри не цураються й редакторської роботи. Їхні прізвища як літературних, наукових редакторів, коректорів зафіксовані в численних наукових збірниках, словниках, довідниках. За редакцією лише проф. Степаненка М. І. вийшло понад 30 збірників наукових праць. Він є також головним редактором альманаху «Рідний край», заступником головного редактора наукового журналу Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України «Психологія і особистість», головою редакційної колегії, відповідальним редактором, науковим редактором, членом редакційної колегії понад 40 неперіодичних і періодичних видань філологічного та лінгводидактичного спрямування, з-поміж яких науково-теоретичний журнал Інституту української мови НАН України «Українська мова», науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (серія «Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)»), національний науковий журнал Інституту керамології «Український керамологічний журнал», науково-практичний освітньо-популярний журнал «Імідж сучасного педагога», газета для вчителів української мови «Методичні діалоги» та ін.

Тож беззаперечно ствердимо, що кафедра української мови є осередком громадського просвітництва, науково-методичної майстерності й методичної допомоги. Вона опікується мовно-

комунікативною компетентністю в загальноосвітній та вищій школі, сприяє розвитку та саморозвитку мовної культури фахівців філологічного й нефілологічного профілів.

Значну увагу викладачі кафедри української мови звертають на виховну роботу зі студентською молоддю, залучаючи до цього рідне слово. Традиційними на факультеті філології та журналістики стали мовні заходи до Дня української писемності та мови, Міжнародного дня рідної мови, Дня слов'янської писемності і культури, Тижня факультету філології та журналістики, мовно-літературні кураторські години. Перелік таких дійств, здається, невичерпний: флешмоби, конкурси стіннівок, написання Диктанту національної єдності, брейн-ринги, презентації наукових гуртків і проблемних груп, урочисті академії з нагоди річниці видатних мовознавців, зустрічі зі знаменитими земляками-філологами, педагогами... – його можна продовжувати й продовжувати. Усі ці заходи цікаві, пізнавальні, спрямовані на привернення уваги до лінгвістичних проблем у глобалізованому суспільстві, на підвищення рівня культури української мови в студентських колах. До речі, з метою популяризації рідного слова викладачі кафедри запрошують на свої заходи представників засобів масової комунікації, тож студентів-філологів, а разом із ними й учнів шкіл – постійних учасників і гостей святкових мовних зібрань – можна завжди побачити на каналах місцевого телебачення.

Педагогічна майстерність викладачів кафедри відображена в позитивних відгуках про студентів, які проходять навчальні педагогічні практики у школах і гімназіях м. Полтави та Полтавської області. Кращі випускники-філологи – нині директори шкіл, педагоги-організатори, переможці в проектах «Молодь року», «Учитель року», а то й звичайні, ще не номіновані, учителі, які бездоганно та професійно відкривають дітям духовні й інтелектуальні мовні (і не лише мовні!) скарби.

Мовознавці ПНПУ імені В. Г. Короленка продовжують славні традиції й дбають про те, щоб українська мова активно розвивалася на теренах рідного краю. Із відкритим учительським серцем вони запрошують до співпраці молоде й перспективне покоління.

Відео про сьогодні кафедри української мови можна переглянути за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=pKVOcEkt67E&feature=youtu.be>

ФАКУЛЬТЕТ
ФІЛОЛОГІЇ ТА
ЖУРНАЛІСТИКИ